

LUNDS
UNIVERSITET

Svensk feministisk utrikespolitik

En diskursanalys av den svenska feministiska utrikespolitiken

Gustav Prütz

Avdelningen för mänskliga rättigheter
Historiska institutionen
Kurskod: MRSG31
Termin: 3 terminen 2016
Handledare: Rouzbeh Parsi & Lina Sturfelt
Omfång: Antal ord 10245

Abstract

Uppsatsen analyserar den svenska utrikespolitiken efter regeringen deklarerat införandet av en feministisk utrikespolitik. Uppsatsen använder en diskursanalys för att skapa förståelse för hur utrikespolitiken är formad. Uppsatsen analyserar diskursen om feministisk utrikespolitik genom studier av ett urval av regeringens egenproducerade offentliga material. Detta görs även för att synliggöra de underliggande maktförhållanden som finns i konceptet. Uppsatsen ställer den svenska diskursen mot en feministisk teori kring internationella relationer (IR), med utgångspunkt i J. Ann Tickner och Lara Sjöberg. Det primära syftet är att undersöka hur den svenska diskursen fungerar och se hur denna förhåller sig till det mer utvecklade teoretiska perspektivet på feministiska IR. Uppsatsen påvisar att den svenska förståelsen i vissa aspekter överensstämmer med det teoretiska perspektivet, i andra i desto mindre utsträckning. Den svenska diskursen är påverkad av feministisk IR-teori, vilket resulterar i likheter. Den svenska feministiska utrikespolitiken innehåller fem underdiskurser där de två dominerande är genus och politik. De övriga är jämställdhet, våld och deltagande.

Feministisk internationella relationer, feminism, Internationella relationer, IR, diskursanalys, utrikespolitik, Sverige, J. Ann Tickner, Laura Sjöberg, Baxter

Innehållsförteckning

Innehåll

1.1 Inledning	4
Inledning	4
1.2 Problemformulering, syfte och frågeställningar	5
1.3 Primärmaterial, avgränsningar och forskningsläge	5
1.4 Forskningsläge	9
2 Teori och metod	12
2.1 Teori	12
2.2 Metod	16
2.2.1 Operationalisering för lokalisering av diskurser	17
3 Analysen	19
3.1 Identifiering av diskurser	19
3.1.1 Primära diskurser	19
3.1.2 Sekundära diskurser	20
3.2 Analys av genusdiskursen	22
3.3 Analys av den politiska diskursen	25
3.4 Analys av sekundära diskurser	28
3.5 Feministisk IR och diskurserna	31
4 Sammanfattning och diskussion	34
5 Referenser	37

1 Inledning

1.1 Inledning

Sverige har länge varit en aktiv aktör på den internationella arenan. Svensk utrikespolitik är intressant då den fortfarande skapar rubriker runt om i världen. Denna uppmärksamhet har inte varit kontinuerlig men har på senare tiden fått en nytändning. *The Washington Post* skrev i oktober en artikel om Sveriges subtilt radikala feministiska utrikespolitik.¹ I artikeln uppmärksammas förändringarna i svensk utrikespolitik gentemot ett feministiskt perspektiv. Även tidningar som *Al Jazeera* och *The New Yorker* har uppmärksammat ämnet.² Bevisligen håller någonting på att hända kring den Svenska utrikespolitiken.

Utrikesminister Margot Wallström påtalar ofta att hon vill att Sverige ska föra en typ av utrikespolitik liknande den Olof Palme förde under sin tid vid makten.³ Denna strävan har även tagit sig i uttryck i praktiken, så som när Wallströms tal till Arabförbundet blev inställt.⁴ Wallström vill skapa en koppling mellan den sittande regeringen och Palmes tidigare regering. Sverige aspirerar för tillfället på en plats i säkerhetsrådet, vilket talar för Sveriges stora vilja att engagera sig internationellt.⁵

1 Taylor, Adam. "Sweden's subtly radical 'feminist' foreign policy is causing a stir", *The Washington Post*. 2015-10-07, (Hämtad 2015-11-18).

2 Patel, Khadija. "Q&A: Exploring Sweden's 'feminist' foreign policy." *Al Jazeera*. 2015-06-15 (Hämtad 2015-11-19).

Nordberg, Jenny. "Who's Afraid of a Feminist Foreign Policy?" *The New Yorker*. 2015-04-15 (Hämtad 2015-11-19).

3 Winiarski, Michael, Eriksson, Karin. "Tonen är väldigt hård och oförsonlig?" *DN*. 2015-01-16 (Hämtad 2015-11-19).

4 Wallström, Margot. Utrikesminister Margot Wallströms planerade tal vid Arabförbundets utrikesministermöte. 2015 (Hämtad 2015-11-16).

5 Bergin, Eric. Löfven: "Tufft för Sverige i säkerhetsrådet". *Svenska Dagbladet*. 2015-09-30 (hämtad: 2015-11-26).

1.2 Problemformulering, syfte och frågeställningar

Den feministiska utrikespolitiken presenterades av Margot Wallström i utrikesdeklarationen 2015. Med detta blev Sverige den första stat som för en feministisk utrikespolitik. Begreppet är nytt, vilket gör att det saknas en allmän uppfattning om vad det innebär. Den svenska regeringen vill ha kontroll över begreppets innebörd då den är utövande och därmed skapar vad begreppet kommer att betyda. Regeringens definition av begreppet får konsekvenser internationellt, inte minst för Sveriges egen del. Då konceptet inte är helt utvecklat inom regeringen kommer fokus ligga på tidsperioden från regeringens presentation av den feministiska utrikespolitiken, det vill säga från den 11 februari 2015. Eftersom Sverige är först med att använda sig av en feministisk utrikespolitik blir det intressant att se hur definitionen utvecklas från sin startpunkt.

Uppsatsens syfte är att analysera den svenska feministiska utrikespolitiken och hur diskursen kring begreppet ser ut. Vidare är syftet, med fokus på diskurs, att studera hur underliggande förståelse för begreppet fungerar. Även aspekten hur en ideal feministisk utrikespolitik skulle kunna förstås (innebörden av idealtypen förklaras i teoriavsnittet) kommer att jämföras med den svenska regeringens förståelse. Detta då den svenska regeringens definition av begreppet existerar i en politisk praktik där man ständigt påverkas av, förhandlar med samt kompromissar med andra aktörer.

Frågeställningar: Hur är den svenska regeringens diskurs angående feministisk utrikespolitik formad? Hur förhåller sig denna förståelse till en idealtyp av feministisk utrikespolitik?

1.3 Primärmaterial, avgränsningar och forskningsläge

För att kunna undersöka den svenska regeringens diskurser kring feministisk utrikespolitik krävs material från regeringen. Då den feministiska utrikespolitiken fortfarande är i utvecklingsstadiet så definieras utrikespolitiken efterhand och blir då

också mer tydlig. För att kunna undersöka företeelsen kommer utgångspunkten vara utrikesdeklarationen från 2015, där regeringen första gången deklarerar att en feministisk utrikespolitik ska föras. Vidare används material fram till Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik. En avgränsning görs i uppsatsen från den tidpunkt då den först deklarerats till då den publiceras i ett tydligt och officiellt styrdokument. Primärmaterialet kommer undersöka perioden från den 11 februari 2015 fram till den 13 november 2015.

För att vidare kunna förstå den utrikespolitik som drivs kommer uttalanden från fyra personer som i sina ämbeten skapar den svenska utrikespolitiken användas. Dessa fyra är Margot Wallström (utrikesminister), Isabella Lövin (biståndsminister), Åsa Regnér (barn-, äldre- och jämställdhetsminister) samt Mikael Damberg (närings- och innovationsminister). Att statsministern inte ingår i mitt primärmaterial beror på att han inte är delaktig i forandet av hur den feministiska utrikespolitiken ska föras. Jag har valt de nyss nämnda eftersom det främst är dessa fyra ministrar som gör att en feministisk utrikespolitik blir tydlig i praktiken. Margot Wallström kommer att vara den primära utgångspunkten i analysen då det främst är utrikesministern som formar den svenska utrikespolitiken. Men eftersom en person inte själv kan forma utrikespolitiken används de övriga ministrarna som komplement och för att ge analysen ett bredare underlag. Dessa fyra har gemensamt gjort ett antal uttalanden och tillsammans format den svenska utrikespolitiken.

Urvalet av primärmaterial har utgått från den ovan nämnda tidsramen samt det förhållande att materialets ansvariga utgivare är betydande för forandet av svensk utrikespolitik. Vidare har dessa fyra valts då de är tydliga idéutvecklare av den feministiska utrikespolitiken. Dokumentens primära fokus ligger dock inte på detta, utan på internationella relationer (IR). Det finns flera material som blivit uppmärksammade, till exempel Wallströms inställda tal vid Arabförbundet.⁶ Det inställda talet lägger inte lika mycket fokus vid den feministiska utrikespolitiken som de valda dokumenten gör. Vidare är detta tal snarare ett exempel på hur politiken förs i ett internationellt perspektiv.

De fyra primärmaterial som kommer användas är:

⁶ Wallström, Margot, Utrikesminister Margot Wallströms planerade tal vid Arabförbundets, 2015.

1. Utrikesdeklarationen 2015⁷
2. ”Ministrarna: Vi tar strid i EU för kvinnors rättigheter”, artikel publicerad i SvD och skriven av Margot Wallström, Isabella Lövin och Åsa Regnér.⁸
3. Utrikesministerns tal vid FN-evenemang om kvinnors deltagande i fredsprocessen i Mali: “Supporting Women’s Role in the Implementation of the Malian Peace Accords” den 21 oktober 2015.⁹
4. Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2015–2018 med fokusområden för år 2016, där Margot Wallström, Isabella Lövin och Mikael Damberg är ansvariga statsråd.¹⁰

Materialen kommer behandlas kronologiskt.

Utrikesdeklarationen presenteras varje år i februari. Utrikesministern inleder då riksdagens utrikespolitiska debatt med ett anförande, som sedan blir utrikesdeklarationen.¹¹ Efter detta får oppositionen ordet och en debatt följer.¹² Utrikesdeklarationen 2015 definieras som "en programförklaring med visioner för Sveriges arbete i världen."¹³ Dokumentet, som omfattar åtta sidor och utfärdas av regeringskansliet, är normativt för svensk utrikespolitik.¹⁴ Materialet är en proklamation där utrikesministern Margot Wallström analyserar situationen i omvärlden samtidigt som hon proklamerar vilken typ av utrikespolitik som ska föras av Sverige. Syftet med utrikesdeklarationen 2015 var att formulera en idé för hur Sveriges internationella agerande. Dokumentet används som utgångspunkt för att kunna analysera Sveriges utrikespolitik, då detta var startskottet för den feministiska utrikespolitiken.

Margot Wallström, Isabella Lövin och Åsa Regnérs debattartikel ”Ministrar: Vi tar strid i EU för kvinnors rättigheter”¹⁵ publicerades den 26 maj 2015

⁷ Wallström, Margot. Regeringens deklaration vid 2015 års utrikespolitiska debatt i riksdagen onsdagen den 11 februari 2015-02-11. 2015. (Hämtad 2015-11-16).

⁸ Regnér, Åsa & Lövin, Isabella & Wallström, Margot. ”Ministrar vi tar strid i EU för kvinnors rättigheter.” *Svenska dagbladet*. 2015-05-26, (Hämtad 2015-11-01).

⁹ Wallström, Margot. Utrikesministerns tal vid FN-evenemang om kvinnors deltagande i fredsprocessen i Mali: ”Supporting women’s role in the implementation of the malian peace accords”. 2015. (Hämtad 2015-11-16).

¹⁰ Damberg, Mikael & Lövin, Isabella & Wallström, Margot. Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2015-2018 med fokusområden för år 2016. 2015 (Hämtad 2015-11-19).

¹¹ Sveriges riksdag. Utrikespolitiken. 2014-10-29., (Hämtad 2015-11-16).

¹² Sveriges Riksdag. Talarlista Onsdagen den 11 februari 2015 Kl. 09.00 Utrikespolitisk debatt. 2015-02-11, (Hämtad 2015-11-16).

¹³ Wallström, Regeringens deklaration, 2015.

¹⁴ Wallström, Regeringens deklaration, 2015.

¹⁵ Regnér, Ministrar vi tar strid i Eu för kvinnors rättigheter, 2015.

och behandlar Sveriges relation till EU och Sveriges utrikespolitik gentemot och inom EU. Artikeln är två sidor lång. Den berör främst kvinnors ställning och kampen för kvinnors lika rättigheter. Artikeln fungerar som ett exempel på hur den feministiska utrikespolitiken ska föras i praktiken.

Utrikesministerns tal vid FN-evenemang om kvinnors deltagande i fredsprocessen i Mali: "Supporting Women's Role in the Implementation of the Malian Peace Accords" kommer även att användas. I detta tal utvecklas den feministiska utrikespolitiken och Wallström talar om kvinnans roll i fredsprocesser och IR. Detta fungerar som den andra nedslagspunkten i formandet av den feministiska utrikespolitiken. Materialet omfattar fyra sidor.¹⁶

Slutligen kommer Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2015–2018 med fokusområden för år 2016, hädanefter refererad till som handlingsplanen, användas som referenspunkt. Handlingsplanen omfattar 25 sidor och är det mest konkreta av de fyra dokumenten. Detta material behandlar och definierar de målsättningar, utgångspunkter och förhållningssätt regeringen har. Det tydliggör också ansvarsfördelningen samt vilka aktörer, verktyg och metoder som regeringen avser att använda. Likt utrikesdeklarationen är detta ett tydligt platt material, vilket innebär att det är välpolerat och inte lika öppet för analys. Det kompenseras av att det är utformat som ett vägledande dokument med tydligt uttryckta mål. Detta ger en bild av regeringens målsättning för utrikespolitiken. Men också för att kunna undersöka de ansvarigas egen syn på saken ger denna typ av offentliga material möjlighet att närma sig regeringens diskurs.¹⁷

Materialet kommer innebära ett avgränsat tidsspänn kring den tidiga svenska feministiska utrikespolitiken. Alternativa källor för att förstå den feministiska utrikespolitiken hade kunnat vara Wallströms inställda tal vid Arabförbundet, samt erkännandet av Palestina. Anledningen till att dessa har valts bort är att de inte primärt tydliggör vare sig mål eller syfte med den feministiska utrikespolitiken. Dessa är snarare en praktik av feministisk utrikespolitik än idéförklarande.

¹⁶ Wallström, Utrikesministerns tal vid FN-evenemang om kvinnors deltagande, 2015.

¹⁷ Damberg, Utrikesförvaltningens handlingsplan, 2015.

1.4 Forskningsläge

Forskningsläget som presenteras i uppsatsen fokuserar på hur andra forskare har använt sig av feministisk IR-teori, och jag använder detta för att positionera mitt eget arbete i ett större sammanhang. Jag kommer här att synliggöra vilka delar av feministisk IR-teori som mitt arbete berör.

Jag har främst fokuserat på och sökt efter arbeten som använder sig av den givna teorin för att kunna utöka och redogöra för förståelsen av feministisk IR-teori. Materialet som ligger till grund för forskningsöversikten är brett och kommer främst från forskningsfältet IR.

Den dominerande tematiken i forskningen kring feministisk IR-teori är genus. Man utgår från genus för att förstå omvärlden och den utrikespolitik som förs av olika länder. Genus är förståelsen av strukturer och konstruktioner vars föreställningar kring manligt och kvinnligt skapar verkligheten.¹⁸ Vidare används genus för att kritisera och analysera IR.¹⁹ Feministisk IR-teori används för att synliggöra hur staters utrikespolitik fungerar i genusaspekter. Därför blir genus det som är mest relevant att titta på för feministisk IR-teori. Genus kommer även vara centralt i mitt arbete. I och med att det fokuserar på genus i förhållanden till utrikespolitik faller det under fältet feministisk IR.

Tidigare forskning berör även uppkomsten av dikotomin mellan det maskulina och det feminina, där det maskulina ges innebörden beskyddande och ansvarstagande medan det feminina ges innebörden omvårdande och försiktighet.²⁰ Dikotomin proklamerar att mannen är mer lämpad för den offentliga sfären medan kvinnan är mer lämpad för den privata.²¹ IR tillhör den offentliga sfären vilket innebär att mannen därmed är mer lämpad för IR. Detta innebär i sin tur att kvinnan kommer i skymundan när det handlar om IR. Detta påvisas även genom att kvinnor saknas inom utrikes- och säkerhetspolitik, då antalet kvinnor med höga ämbeten inom fältet är

18 Barnett Michael, Hierarchy in International Relations by David Lake Review by: Michael Barnett, *The Journal of Politics*, Vol. 72, No. 3 (July 2010), s. 913.

19 Zalewski, Marysia. Well, what is the feminist perspective on Bosnia? *International affairs*, 71, no. 2 (1995): 342.

20 Byron, Jessica and Thorburn, Diana. Gender and international relations: A global perspective and Issues for the Carrabien. *Feminist review*, no. 59 (1998): s 212.

21 Byron, gender and international relations, 1998, s 212.

mycket litet.²² Självklart finns undantag som Hillary Clinton och Condoleezza Rice, men kvinnor som uppnått dessa höga positioner har sagt sig tvingats agera ”maskulint” och uppgett att de inte tagits på allvar.²³ Vi ser här vikten av konstruktionen genus. Den tidigare forskningen har synliggjort hur dikotomin maskulint och feminint har missgynnat kvinnor. Dels i form av minskad möjlighet till arbete inom IR, men också att målen med IR missgynnat kvinnor. Motsatsbegrepp är närvarande i min metod. Redogörelsen för vikten av dikotomi för IR positionerar mitt arbete i detta sammanhang.

Något som också är avgörande för feministisk IR är aktören, och då främst staten. I den tidigare forskningen ses staten genomgående som bärare av ett genus, ett maskulint genus för att vara mer precis. Om IR är maskulina, vad innebär det då för staten? Den allmänna synen på staten är att den företräds av manliga attribut. Dess agerande ses som maskulint samtidigt som den i regel styrs av män.²⁴ Detta pekar på att den moderna staten innebär ett patriarkalt samhälle. Detta tar också sitt uttryck i länders utrikespolitik. Den syn på staten som framförs är att staten ska vara aktiv. Det internationella systemet ses även som ett anarkistiskt sådant, där de starkaste överlever. Det är utifrån denna syn som åsikten att de egenskaper som anses manliga fungerar bättre för att överleva i detta system härstammar.²⁵ Denna syn får därmed konsekvensen att de egenskaper som anses kvinnliga inte får lika stort utrymme. Detta innebär att upprustande av staten och säkrande av dess överlevnad är primär. Mitt arbete fokuserar på utrikespolitiken, en praktik som är skapad av och för stater.

Kvinnans utsatthet är ett genomgående tema i genus, dikotomi, stat, militär och krig. Kvinnans ställning är en konsekvens av denna och det är detta som feministisk teori kring internationella relationer grundar sig på. Det ska dock påpekas att teorin inte enbart berör kvinnors position som utsatta. Även fördelarna med ett feministiskt perspektiv hanteras. Vad tidigare forskning i mångt och mycket ägnat sig åt är att synliggöra maktförhållanden ur ett feministiskt perspektiv. Utifrån detta tydliggör jag hur mitt arbete passar in i ett större forskningssammanhang, då det använder sig av liknande teorier om vad feministisk IR-teori är samt lägger fokus på kvinnan. Samtidigt

22 Reiter, Dan. The positivist study of gender and international international relations. *Journal of conflict resolution*, vol. 59 no. 7 (2015): 1301–1326. doi: 10.1177/0022002714560351. S 12-13.

23 Reiter, the positivist study, s 13.

24 Byron, gender and international relations, 1998, s 213.

25 Stachowitsch, Sasika. Military gender integration and foreign policy in the United States: a feminist international relations perspective. *Security Dialogue*, vol. 43 no. 4 (2012): s, 306s.

särskiljer sig mitt arbete då det även fokuserar på hur föreställningen om feminism framställs av en aktör, snarare än hur det fungerar i praktiken.

2 Teori och metod

2.1 Teori

Den teori som kommer att användas rör sig inom fältet feministisk IR-teori, vilket presenterades i kapitlet Forskningsläge. I detta avsnitt definierades flera olika infallsvinklar och fokusområden för feministisk IR-teori. Det som kommer ligga i fokus här är den statliga aktören.

Sjöberg och Tickner har en tydlig relation till forskningen som presenterades i kapitlet Forskningsläge, eftersom båda hanterar likartad tematik och fokuserar på den statliga aktören i frågor om genus. Båda rör sig inom ämnet feministisk teori om internationella relationer. Båda påverkar och skapar det som presenterades i avsnittet tidigare forskning.

Teorin i uppsatsen utgår från Laura Sjoberg och J. Ann Tickners perspektiv på feministisk IR. Båda är verksamma inom fältet. Tickner och Sjoberg är långt ifrån de enda inom forskningsområdet men dessa två är bäst lämpade för att skapa bilden av feministisk utrikespolitik. Tickner har under en längre tid arbetat med att formulera olika typer av tillvägagångssätt för feministiska IR och vad dessa skulle innebära. Hon har inte minst arbetat med att omtolka realismen som ligger till grund för IR.²⁶ Tickner är dessutom en gemensam referenspunkt för feministiska IR. Hennes centrala ställning inom området och teorin gör henne till en bra utgångspunkt för att skapa ett feministiskt perspektiv på utrikespolitik. Laura Sjobergs primära forskningsfokus har varit att applicera ett feministiskt perspektiv på konflikter. Men hon har även fokuserat på utrikespolitik, med inriktning på staters säkerhet. Hon fungerar som ett komplement till Tickners bristande fokus på säkerhetspolitik. Dessutom är Sjoberg även en framstående och ständigt återkommande referens inom fältet.²⁷

26 Tickner, J. Ann. *Hans Morgenthau's Principles of Political Realism a Feminist Reformulation* 1988. I *A feminist voyage through international relations*, Jamie Peck and Henry Tickner J. Ann (red.), kap 1. New York: Oxford university press, 2014.

27 Weber, Christina D. "Review of Gendering global conflict: Toward a feminist theory of war." *Gender & Society* 29, no. 3 (June 2015): 449-450.

Cynthia Enloe anses ha lagt mycket av grunden för feministiska IR med sin bok ”Bananas, Beaches and Bases”.²⁸ Hon används inte i uppsatsen, på grund av att hela hennes fokus ligger på militär och konflikter. Då detta arbete är tänkt att undersöka och förstå utrikespolitik, inte en specifik konflikt inom utrikespolitiken, blir Enloe oanvändbar för syftet. Sjöberg används istället för detta perspektiv. Sjöberg har en större bredd i sitt arbete än Enloe, är mer samtida och har tagit del av tidigare forskning och utvecklat denna.

Grunden för teorin är Sjöbergs artikel ”Seeing sex, gender, and sexuality in international security”²⁹ från den 1 maj 2015, samt Tickners artikel ”A feminist reformulation”³⁰ från 1988. Tickners artikel är visserligen några år gammal men kompenseras delvis av att Sjöbergs är samtida. Vidare kommer Tickners artikel fungera mer som grundläggande referens och Sjöberg som kompletterande. Tickners artikel har dessutom lagt grunden för feministiska IR-perspektiv och dess styrka ligger i att den bygger upp ett tydligt ramverk för vad feministisk IR är.

För att skapa en tydlig struktur kommer först Tickners artikel presenteras och sedan följas av Sjöbergs.

Artikeln presenteras som en kritik mot Morgenthau's syn på IR utifrån realism. Tickner kritiserar detta perspektiv för dess partiskhet gentemot det manliga. Realismen som Tickner kritiserar är dessutom den dominerande synen på IR. Detta innebär att IR per definition är maskulint. Tickner menar att denna maskulina dominans skapar osäkerhet inom IR.³¹ Av samma anledning använder sig Tickner av Morgenthau's artikel för att omtolka realismen utifrån ett feministiskt perspektiv, för att skapa en alternativ teori för IR. Tickner omtolkar de sex principer om IR som Morgenthau presenterar i sin artikel tillhörande realismens tankeskola. Morgenthau talar om IR som beroende av mänsklig natur, där den starkaste och mest initiativrika vinner. Makt är också centralt för överlevnad, där den innebär en aktörs dominans över en annan. Likaså uppfattningen att moral inte hör hemma på den internationella arenan. Det var detta som Tickner vände sig emot, och hennes omtolkning kom att innebära en feministisk teori om internationella relationer. Tickners omtolkning följer nedan:

28 Enloe, Cynthia H., *Bananas, beaches and bases: making feminist sense of international politics*, Pandora, London, 1989.

29 Sjöberg, Laura. Seeing sex, gender, and sexuality in international security. *International journal* vol 70 no. 3 (2015): 434–453.

30 Tickner, Hans Morgenthau's Principles of Political Realism, 1988.

31 Tickner, Hans Morgenthau's Principles of Political Realism, 1988, s 429.

1. Det feministiska perspektivet ser IR som mångfacetterat och ser samspel mellan olika faktorer som påverkar IR. Moral är centralt för beslutsfattande inom IR. Tolkning av mänsklig natur är inte relevant för IR.

2. Nationers internationella intressen beror på kontext och är flerdimensionella, inte enbart motiverade av makt. Viljan till samarbete styrs av flera olika faktorer. Nationen styrs inte enbart av viljan att utöva sin makt. Det internationella samhällets globalisering kräver samarbete för att nå gemensamma mål, såsom mål angående kärnvapen, ekonomi och klimatfrågor.

3. Makt ska förstås på andra grunder än dominans över en svagare aktör. Makt bör även förstås genom gruppbildningar som kan utöva makt. Egenmakt, makten över den egna situationen, bör också förstås som makt.

4. Det är omöjligt att separera statens politiska agerande från moral. Alla politiska handlingar har moraliska konsekvenser. Rättvisa och grundläggande behov ska prioriteras.

5. Det feministiska perspektivet söker inte finna en universalistisk moral utan snarare hitta gemensamma nämnare i olika nationella aspirationer, för att kunna avvärja internationella konflikter och för att kunna bygga en internationell gemenskap.

6. Det feministiska perspektivet förnekar giltigheten i argumentet att det politiska har egenstyre i IR. Om man enbart skulle se IR utifrån politik skulle analysen lämna ute kvinnors angelägenheter och bidragande till det internationella.³²

Dessa sex principer förtydligar vad en feministisk världsbild innebär. Men för att analysen ska kunna bli klarare kommer jag omtolka och omformulera Tickners principer för att skapa kriterier för en feministisk utrikespolitik. Listan nedan är min omformulering av Tickners 6 principer till kriterier.

32 Tickner, Hans Morgenthau's Principles of Political Realism, 1988, s, 430-431.

1. En feministisk utrikespolitik ska ta hänsyn till flera aspekter och samspel angående IR.
2. Nationens intressen styrs av fler aspekter än enbart viljan att utöva sin makt.
3. Samarbete med andra är nödvändigt för att uppnå gemensamma mål.
4. Gruppbildning och egenmakt fungerar även som en giltig förståelse av makt.
5. Politik ska styras av moral.
6. Staten ämnar söka gemensamma nämnare mellan aktörer för att undvika konflikter. Samt att politik inte ska vara det enda som styr beslutsfattande

Dessa kriterier utgör teorin om vad grunden för en feministisk utrikespolitik kräver. Dock saknas ett viktigt perspektiv, nämligen det säkerhetspolitiska. Av den anledningen kommer Sjöbergs artikel användas för att bygga vidare på Tickners perspektiv.

En av de säkerhetspolitiska aspekter Sjöberg tar upp utifrån ett feministiskt perspektiv är genus. Dock inte i meningen biologiskt genus, utan hon avser den sociala konstruktionen genus. Sjöberg förklarar genus som

In this understanding, gender is the social associations that we have between women and femininities, men and masculinities, social associations that are often extended to interactions between groups, companies, states, and even international organizations.³³

Där präglar det maskulina hur man tänker på säkerhet och IR. Med hjälp av denna förståelse av genus och säkerhetspolitik kommer man närmare de maktstrukturer som är specifika för maskulinitet och kan analysera säkerhetspolitiken utifrån detta.³⁴ Det är dock inte nödvändigtvis så att kvinnor är mindre benägna att bruka våld eller delta i strid.³⁵ Men för att kunna bedriva en feministisk säkerhetspolitik bör det finnas en förståelse för hur idén om genus påverkar beslutsfattande.

En viktig aspekt, även betydelsefull för Sjöberg, är förståelsen för hur kvinnor påverkar internationella relationer och staters agerande. Kvinnor skulle genom sin delaktighet i internationella relationer bidra till ett mindre våldsamt klimat och en ökad vilja att förhandla med andra stater. Att kvinnor som aktörer som kan bidra till förhindrandet av konflikt, är också en del av teorin.³⁶

33 Sjöberg, Seeing gender and sexuality in international security, 2015, s, 440.

34 Sjöberg, Seeing gender and sexuality in international security, 2015, s, 440.

35 Sjöberg, Seeing gender and sexuality in international security, 2015, s, 445.

36 Sjöberg, Seeing gender and sexuality in international security, 2015, s 449-450.

Förståelsen av genus spelar även en central roll när det rör konflikter, då man framställer fienden som feminin och sig själv som maskulin. Benägenheten att engagera sig i konflikt är även det en konsekvens av den maskulina staten.³⁷ Stater interagerar med varandra utifrån maskulina villkor och tävlar om att utöva makt, enligt den maskulina förståelsen.³⁸ Förståelsen av genus erbjuder här en tolkning till hur krig tar sin början och vad som krävs för att förhindra dessa.

Så till Tickners förståelse av feministiska IR läggs från Sjöbergs syn på genus till förståelsen av säkerhetspolitiken. Det ytterligare kriteriet som läggs till är att säkerhet ska förstås utifrån ett genusperspektiv. Alltså blir det totalt 7 kriterier, där det sjunde kriteriet är:

7: Säkerhet förstås ur ett genusperspektiv.

2.2 Metod

Metoden utgår från Judith Baxters bok ”Positioning gender in discourse”, där hon presenterar FPDA (Feminist Post-structuralist Discourse Analysis).³⁹ Metodens huvudsyfte är att hitta tolkningsbara diskurser i materialet, genom ett antal frågeställningar gentemot materialet. Dessa kommer sedan användas för att skapa en förståelse av hur den svenska regeringens utrikespolitik bör förstås.

Syftet med att användandet av FPDA som metod är att skapa en form av feministiskt tillvägagångssätt för att kunna analysera olika diskurser.⁴⁰ FDPA används för att synliggöra hur de olika diskurserna fungerar och samverkar. Det feministiska perspektivet kommer hjälpa mig att undersöka den centrala feministiska idén. Vidare kommer undersökningen med hjälp av lokalisering av diskurserna kunna hantera flera material och titta på vad som övergripande innefattas i regeringen feministiska utrikespolitiska diskurs. Diskursanalys belyser även aspekter som upphovspersonerna till ett material inte nödvändigtvis är medvetna om. Samtidigt förtydligar användandet av en diskursanalys förhållanden mellan olika diskurser och synliggör maktförhållanden

37 Sjöberg, Seeing gender and sexuality in international security, 2015, s, 447.

38 Sjöberg, Seeing gender and sexuality in international security, s, 2015, 447-448.

39 Baxter, Judith. *Positioning Gender in Discourse*. Hampshire: Palgrave MacMillan, 2003, s 1.

40 Baxter, Positioning Gender in Discourse, 2003 s, 1.

inom diskurser. Diskursen hjälper till att finna vad som finns bakom orden snarare än användandet av en innehållsanalys, vilken enbart skulle innebära en upprepning av regeringens egen tolkning. Alternativet narrativanalys skulle flytta fokus från hur man framställer utrikespolitiken till hur regeringen pratar om den feministiska utrikespolitiken. Det skulle vara en användbar metod om det fanns ett tydligt syfte att undersöka hur regeringen försöker framhålla vikten av en feministisk utrikespolitik.

Diskurs är ytterligare ett begrepp som inte har en singulär betydelse. Men utifrån Baxters tolkning bör vi förstå diskursen som det som skapar hur vi talar om olika saker. Diskurs är alltså en form av social och ideologisk praxis, som skapar vårt tal. Diskurser är former av kunskap alternativt kraftfulla antagande, föreställningar och förklaringar som styr social och kulturell praxis. Diskursers funktion är att skapa ett systematiskt tillvägagångssätt för att förstå omvärlden, genom att applicera maktrelationer på en given text som finns i ett samhälle.⁴¹

2.2.1 Operationalisering för lokalisering av diskurser

För att kunna lokalisera de olika diskurserna som förekommer i materialet kommer ett antal frågor ställas till texten. Dessa frågor bygger på de frågeställningar Baxter använder i sin ”management team study”. De är ställda i en annan kontext, därför är de anpassade för att kunna appliceras på mitt material.⁴²

1. Vilka ord, termer och nyckelordsfraser är återkommande i talkontexterna?
2. Vilka tema eller problem förekommer i samtliga texter?
3. Vilka associationer är tydliga i texterna?
4. Finns det några motsättningar i texterna?

Dessa fyra frågor är baserade på Baxter, men även följande fråga används:

5. Vilka motsatspar är verksamma i texten?

41 Baxter, Positioning Gender in Discourse, 2003, s, 28.

42 Baxter, Positioning Gender in Discourse, 2003, s, 138.

Detta då begrepp som utgör diskurser ofta fungerar som motsatspar och värderingen av dessa är väsentlig för feminism och värdering av egenskaper. Utifrån dessa fem frågor kommer det att lokaliseras vad som talas om och hur det talas om. Alltså fungerar dessa fem frågor som metod för att lokalisera diskurser. Det är ofta svårt att vid första anblick identifiera vilka diskurser som är verksamma, därför väljer jag att använda dessa frågor. Så genom att ställa dessa frågor till materialet får jag tydligare diskurser att analysera.

När dessa diskurser identifierats kommer diskurserna delas in i primära och sekundära diskurser. Indelningen sker genom att titta på vilka diskurser som är mest framträdande och hanteras mest. Det krävs även att de primära diskurserna inte understödjer en annan diskurs. Den sekundära diskursen understödjer den primära diskursen, samtidigt som den får mindre utrymme än primärdiskursen. Det finns ett tolkningsmoment i identifieringen av primära och sekundära diskurser, samtidigt som det finns en objektivitet i undersökandet av vilka diskurser som får störst utrymme. De primära diskurserna kommer att analyseras först, då de sekundära diskurserna understödjer de primära diskurserna.

När diskurserna identifierats och kategoriserats som primära eller sekundära kommer det feministiska perspektivet att appliceras. Detta görs i det sista skedet av analysen, för att skapa tydlighet i hur perspektivet tolkar materialet.

3 Analysen

3.1 Identifiering av diskurser

För att kunna ringa in diskurserna kommer metodens frågor att användas. Dessa frågor ställs till samtliga fyra texter samtidigt för att finna diskurser som spänner över hela det inkluderade materialet. Frågorna är: Vilka ord, termer och fraser är återkommande i talkontexterna? Vilka tema och problem förekommer i samtliga texter? Vilka associationer är tydliga i texterna? Finns det några motsättningar i texterna? Vilka motsatspar är verksamma i texterna? Analysens första del kommer primärt fokusera på att besvara frågorna som presenterades i metoden, för att identifiera diskurser.

3.1.1 Primära diskurser

Det ord som är mest förekommande är kvinnor. I materialet talas om genus främst genom ordet kvinnor. Ordet förekommer i samtliga delar av primärmaterialet. Motsatsparet till kvinnor är män. Ordet män förekommer dock inte i alla delar av primärmaterialet, det förekommer till exempel inte i "Utrikesministerns tal vid FN-evenemang om kvinnors deltagande i fredsprocessen i Mali".⁴³ Det problem som är närmast förknippat med ordet kvinnor i texten är kvinnors ofördelaktiga position i samhället. Det tema som framträder är kvinnors ställning gentemot män.⁴⁴ Vad som blir synligt är att man associerar det kvinnliga med möjligheter till fred och utveckling.⁴⁵ En paradox i förståelsen av begreppet är att kvinnor beskrivs som bidragande till fred och säkerhet samtidigt som de är passiva.⁴⁶ Den diskurs som identifierats med hjälp av frågorna är genusdiskursen. Den finns närvarande i samtliga material. Diskursen om genus är överordnad övriga då den är mest förekommande, dessutom är övriga diskurser

43 Wallström, Utrikesministerns tal vid FN-evenemang om kvinnors deltagande, 2015.

44 Damberg, Utrikesförvaltningens handlingsplan, 2015, s. 9.

45 Wallström, Utrikesministerns tal vid FN-evenemang om kvinnors deltagande, 2015.

46 Wallström, Utrikesministerns tal vid FN-evenemang om kvinnors deltagande, 2015.

kopplade till genusedkursen. Detta då de andra diskurserna fungerar som underdiskurser till genusedkursen.

Ytterligare återkommande termer som förekommer i primärmaterialet är utrikespolitik och säkerhetspolitik. Dessa ingår i den politiska diskursen. Utrikespolitikens motsats är inrikespolitik. Dessa två samverkar då inrikespolitiken förstås som en faktor som formar utrikespolitiken. Säkerhet är starkt associerad med säkerhetspolitiken, eftersom dess uppgift är att garantera trygghet för den egna staten. Den association som görs för utrikespolitik handlar om olika staters agerande gentemot varandra, samt deras möjlighet att uppnå egna mål.⁴⁷ Vidare är det enbart stater som associeras med begreppen utrikespolitik och säkerhetspolitik. Motsättningar inom området är inte tydliga, men det pågår en dragkamp mellan bruket av begreppen mänskliga rättigheter och feminism, såsom drivkrafter inom utrikespolitiken.⁴⁸ Dessa två bör dock inte förstås som motsatser då feminism enligt regeringens tolkning ingår i mänskliga rättigheter.

Mänskliga rättigheter är ytterligare ett begrepp som förekommer ofta, men då det är starkt kopplat till den utrikespolitiska diskursen ingår det i den politiska diskursen. Den politiska diskursen omnämns näst mest frekvent i materialet, vilket innebär att ett stort fokus ligger på densamma. Diskursen förhåller sig till genusedkursen såtillvida att man vill uppnå mål inom politiken med hjälp av genusedperspektivet, samtidigt som man genom politiken vill uppnå genusedmål. Det finns dock ett oberoende gentemot genusedkursen, vilket gör att den politiska diskursen är vad man skulle kunna kalla primär. På grund av dessa två diskursers framträdande och dominerande roll i materialet benämns dessa som primära diskurser.

3.1.2 Sekundära diskurser

Nedan nämnda diskurser benämns som sekundära, då de är starkare knutna till de primära diskurserna.

Jämställdhet är ett av de begrepp som är återkommande i samtliga material. Det problem som framhålls är att det finns en tydlig avsaknad av jämställdhet. Det är detta

47 Damberg, Utrikesförvaltningens handlingsplan, 2015, s 4.

48 Regnér, Ministrar vi tar strid i Eu för kvinnors rättigheter, 2015.

som ämnar åtgärdas.⁴⁹ Det finns en tydlig parallell mellan jämlikhet och det rättvisa och säkra samhället. Motsättningar till jämställdhet är svåra att hitta då det är ett tydligt positivt laddat och eftersträvansvärt begrepp. Men det finns en genomgående diskurs att det är specifika grupper som är ansvariga för att säkerhetsställa jämställdheten. Motsatsen till jämställdhet i texten är diskriminering. Diskriminering innebär att personer åsidosätts på grund av genus, ålder, etnicitet med mera. Genom att förstå diskriminering framgår det tydligare vad som motiverar jämställdhet, och att man genom den vill uppnå rättvisa. Jämställdhetsdiskursen är starkt kopplad till genusedskursen då jämställdhet berör kvinnans ställning gentemot mannen och hur denna ska kunna förbättras. Diskursen är även riktad mot diskriminering, främst gentemot kvinnor. Även den politiska diskursen har en stark koppling hit då man talar om jämställdhet som väg till ett säkrare klimat internationellt.

Våld är ytterligare ett centralt tema som ägnas mycket uppmärksamhet. Det problem som framförs inom diskursen är våld mot kvinnor. Detta våld förekommer i många former, inte minst genom våldtäkt som en absolut maktdemonstration. Associationerna till våld är osäkerhet och orättvisa. Viktigt inom temat är också det maskulina, som ett fysiskt starkare kön och som utövare av våld. Materialets uppenbara motsättning till våld är att man fortfarande ska vara delaktiga i engagemang som kräver våld, även om man påstår sig inte se några positiva effekter i brukandet av våld.⁵⁰ Motsatsen till våld i sammanhanget är säkerhet och fred. Här ser vi att två av diskurserna i materialet är aktiva som motsatspar. Den tydliga kopplingen till säkerhetspolitik gör att våldsdiskursen är starkt kopplad till den politiska diskursen. Även genusedskursen är sammankopplad då materialet främst talar om våld som drabbar kvinnor.

Deltagande är ytterligare ett återkommande tema. Problematiken som framförs är avsaknaden av kvinnligt deltagande i olika samhällsprocesser.⁵¹ Detta anses högst problematiskt för en stat som ämnar föra en feministisk utrikespolitik. Associationer som förekommer i texten är att ett större kvinnligt deltagande skulle innebära ökad jämlikhet. Den verksamma motsatsen är diskriminering, då diskriminering fungerar som motsats till jämställdhet. Deltagande skulle därför kunna vara en underkategori inom jämställdhet, men då deltagande är så pass centralt i

49 Regnér, *Ministrar vi tar strid i Eu för kvinnors rättigheter*, 2015.

50 Wallström, *Regeringens deklaration*, 2015, s. 2.

51 Wallström, *Utrikesministerns tal vid FN-evenemang om kvinnors deltagande*, 2015.

materialet kommer deltagande förstås som en egen diskurs. Några motsättningar inom deltagandediskursen finns inte i materialet. Deltagande är sammankopplat med den politiska diskursen då det innebär en politisk förändring. Jämställdhetsdiskursen och genusediskursen är även sammankopplade, då deltagande skulle innebära ökad jämställdhet samt en förbättring av kvinnors ställning.

Sammanfattnings så är de fem dominerande diskurserna i materialet (1) genusediskursen, (2) den politiska diskursen, (3) jämställdhetsdiskursen, (4) våldsdiskursen och (5) deltagandediskursen. Arbetet kommer analysera dessa diskurser för att förstå den svenska feministiska utrikespolitiken. Det är viktigt att förstå att dessa diskurser inte existerar separat utan ständigt integrerar med varandra och att uppdelningen dem emellan är rent teoretisk.

3.2 Analys av genusediskursen

För att förstå vad dessa diskurser innefattar krävs en återkoppling till målet att dekonstruera vad som sägs och vad materialet innehåller. Detta för att kunna dra nytta av det poststrukturalistiska, för att sedan undersöka detta utifrån förståelsen av vad det feministiska innebär. För att analysera och illustrera hur diskurserna fungerar kommer citat från materialet att användas. Diskurserna kommer att redogöras för i den ordning som de presenterades i föregående avsnitt.

Vad som är tydligt är användandet av ordet kvinnor i relation till ordet flickor. När man talar om kvinnor benämner man dem som ”kvinnor och flickor”⁵² Detta tyder på att man talar om det faktiska biologiska genuset eftersom begreppet flickor, även om det är en del av en konstruktion, uppfattas som ett biologiskt kön snarare än ett konstruerat sådant. Kvinnor och flickor förstås som en grupp som har en gemensam nämnare; det biologiska könet. Detta problematiseras dock i materialet.

Analysen ska ta hänsyn till att kvinnor och flickor, precis som män och pojkar, inte utgör homogena grupper utan har olika identitet, behov, inflytande och livsvillkor. Analysen måste därför beakta fler faktorer än

⁵² Regnér, *Ministrar vi tar strid i Eu för kvinnors rättigheter*, 2015.

genus, såsom ålder, geografisk hemvist, socioekonomisk status, genusidentitet och könsuttryck, sexuell läggning, etnisk tillhörighet, funktionsnedsättning, utbildningsnivå samt trosuppfattning och religion. För att vara fullständig måste analysen också kompletteras med en bedömning av vilka maktförhållanden som råder för olika grupper i den aktuella kontexten.⁵³

Detta är intressant då man här påtalar skillnader inom den givna gruppen. Det finns en motsättning mellan de två förståelserna, den konstruerade och den biologiska. Främst talas det om kvinnor och flickor som biologiskt genus. Det innebär dock inte att det saknas en förståelse för genus. Ovanstående citat talar för en bredare förståelse, men detta är inte närvarande i övriga delar av texten. Det ska dock inte uteslutas att gruppen kvinnor och flickor fortfarande är en grupp med gemensamma nämnare. Vad som dock sägs i citatet är att denna förståelse ska tillämpas i aktuell kontext för att få betydelse. Därav pratar man mer allmänt om kvinnor och flickor. Detta innebär att båda förståelser kan vara verksamma samtidigt inom diskursen.

Dagens motstånd kan ses som en reaktion på framgångarna och ett bevis på att kampen om kvinnors och HBTQ-personers rättigheter ständigt måste föras.⁵⁴

Det som tydliggörs i citatet är hur man talar om kvinnor som en utsatt grupp, en grupp som är underställd den manliga och därigenom marginaliserad. Detta synliggörs i resonemanget att det krävs en kamp för att kvinnors rättigheter ska uppnås. Alltså är kvinnornas rättigheter inte realiserade i nuläget. Samtidigt blir det tydligt i texten att man identifierar en grupp som aktivt motarbetar kvinnors rättigheter. Citatet visar även hur regeringens utrikespolitik fokuserar på att hjälpa kvinnan och förbättra hennes ställning, oavsett andra gruppers agenda. Samtidigt talar texten om att den svenska staten är en av de aktörer som strider för kvinnors rättigheter och arbetar emot alla som inte gör det. Att man ser kvinnans ställning för vad den är i samhället, nämligen underställd och marginaliserad, synliggör att regeringen har en förståelse för den verkliga situationen på ett internationellt plan. Detta är en nyckeldel i den feministiska

53 Damberg, Utrikesförvaltningens handlingsplan, 2015, s 16.

54 Regnér, Ministrar vi tar strid i Eu för kvinnors rättigheter, 2015.

utrikespolitiken. Även HBTQ-personers rättigheter kopplas ihop med kvinnors rättigheter. Detta synliggör ytterligare att kvinnor är en utsatt grupp, då man kopplar ihop dem med en extremt utsatt grupp.

För att skapa en bredare förståelse av diskursen krävs även att förståelsen av manlighet hanteras. Denna tar sig i uttryck i texten när man talar om män och pojkar. Dessa begrepp har inte samma tyngd och utrymme i texten, men är fortfarande närvarande.

Utrikesförvaltningen ska i sina analyser, inkludera en bedömning av hur maskulinitets- och femininitetsnormer konstrueras och förändras i den berörda kontexten. Utrikesförvaltningen ska då också inkludera en bedömning av vilka aktörer och grupperingar som har störst möjlighet att påverka jämställdhetsarbetet i den aktuella kontexten. Här ska även mäns och pojkars roll som förändringsaktörer beaktas.⁵⁵

Här förekommer en uttryckt förståelse för att det är föreställningar kring det manliga och det kvinnliga som påverkar hur en given kontext utformas. Vad som också tas upp i texten är att det är den aktör som har störst möjlighet att påverka jämställdheten som bör axla den största delen av arbetet. Mer specifikt sägs att det inte enbart är kvinnors ansvar utan även pojkars och mäns ansvar. Genom att man särskilt nämner män och pojkar påtalar man en skyldighet även för dessa att arbeta för jämställdhet. Föreställningen kring det manliga är att män dels är ansvariga för den rådande situationen, dels en del av lösningen på problemet. Perspektivet att den som är mest lämpad att skapa förändring ska utföra den betydande delen av arbetet appliceras vidare på omvärlden.

Nedan följer ett citat som behandlar män och pojkar på ett mindre vanligt förekommande sätt, såsom offer och individer som måste skyddas.

contributing to the implementation of the mission's mandate of bringing stability and protecting civilian women and men, boys and girls.⁵⁶

55 Damberg, Utrikesförvaltningens handlingsplan, 2015, s 16.

56 Wallström, Utrikesministerns tal vid FN-evenemang om kvinnors deltagande, 2015.

Det som måste beaktas i denna formulering är prefixet som förekommer innan, nämligen civila. Begreppet civil är starkt associerat med hjälplöshet, då civila av naturen behöver beskydd och står maktlösa inför militär eller en annan makt. Detta visar på att det inte är föreställningen om det manliga som uppfattas som det svaga, utan det är civila män som uppfattas som svaga och i behov av beskydd.

Förtrycket vingklipper kvinnors och flickors liv och möjligheter att delta fullt ut i samhället på lika villkor som män.⁵⁷

I citatet ovan ser vi en vidareutveckling av synen på kvinnor som underställda och marginaliserade. Det blir även tydligt att det är män som innehar privilegier och är aktörer med makt i ett givet samhälle. Skillnaden mellan de båda är att män åtnjuter flera fördelar medan kvinnor åtnjuter färre, om några alls. Diskursen om kvinnan är nyanserad och dynamisk och framhåller aspekterna av hur samhället ser ut ifråga om könsrelationer och maktstrukturer. Detta grundar sig i en tydlig politisk verklighet. Det har tidigare synliggjorts att flera aktörer motsätter sig strävan efter kvinnans jämlika ställning gentemot mannen. Föreställningen av det manliga och det kvinnliga innebär att regeringen vill främja kvinnor och försöka lyfta dem till samma nivå som männen. Så målet som framförs i texten är att lyfta kvinnans röst och göra den hörd, samt skapa jämlikhet mellan könen.

3.3 Analys av den politiska diskursen

Den politiska diskursen formuleras av en rad kriterier. Vidare kommer även denna diskurs tolkas utifrån citat.

The aim of this policy is to increase women's representation, strengthen the human rights of women, and improve women's access to resources – in times of war, and in times of peace.⁵⁸

⁵⁷ Regnér, *Ministrar vi tar strid i Eu för kvinnors rättigheter*, 2015.

⁵⁸ Wallström, *Utrikesministerns tal vid FN-evenemang om kvinnors deltagande*, 2015.

Citatet utgör ett exempel på kvinnors betydelse i diskursen för den svenska utrikespolitiken. När detta dekonstrueras blir det tydligt att det inte är själva kvinnan som är det centrala utan idén om vad kvinnor är. Vad som tydliggörs här är att man med hjälp av utrikespolitiken försöker påverka andra stater för att skapa ett säkrare klimat för den egna staten. Att kunna påverka andra stater är ett tydligt kriterium, vilket i sin tur implicerar vikten av att inte bli påverkade av andra stater.

Utrikespolitiken ger resultat och med gemensamma krafter kommer vi fortsätta driva på för att EU ska stå i frontlinjen i kampen för mänskliga rättigheter, jämställdhet och sexuella och reproduktiva rättigheter.⁵⁹

Man vill dels påverka den europeiska utrikespolitiken genom att föra en politik gentemot den, dels skapa en gemensam utrikespolitik med EU. Vidare vill man att denna utrikespolitik ska ha ett visst innehåll, samt förmedla och reproducera idéer som man själv upplever positiva.

Vår utrikespolitik är därför inriktad på bred internationell samverkan och samarbete. Med våra grannar, inom Europeiska unionen och som en mer aktiv medlem i Förenta nationerna.⁶⁰

Politik innebär samarbete med likasinnade aktörer för att uppnå gemensamma mål. Ett av dessa är samarbete för samarbetets skull, detta då goda relationer till andra stater är en nyckel till att verka på det internationella planet. Vidare tyder önskemålet om ett mer aktivt medlemskap i FN på en vilja att påverka. Innan den säkerhetspolitiska aspekten av utrikespolitiken behandlas kommer utrikespolitiken att sammanfattas. Den politiska diskursen utgörs av flera delar. Den primära delen är att uppnå sin målsättning, detta mål är grunden för övriga mål. Detta görs genom att påverka andra stater för att få dessa att agera i enlighet med den egna viljan.

Utrikespolitik sker dels gentemot och tillsammans med andra aktörer, så som EU och FN, för att uppnå gemensamma mål. Samarbete är en grundläggande princip utifrån det teoretiska perspektivet. Motivet bakom Sveriges agerande är inte uteslutande viljan att utöva sin egen makt gentemot andra aktörer. Till synes motiveras

⁵⁹ Regnér, *Ministrar vi tar strid i Eu för kvinnors rättigheter*, 2015.

⁶⁰ Wallström, *Regeringens deklaration*, 2015, s. 1.

man av skapandet av en moralisk självbild. Detta innebär dock att man genom denna skaffar makt genom att låta sin röst bli mer inflytelserik. Grunden ligger även i viljan att påverka andra stater, vilket är en maktyttring. Det finns i enlighet med teorin en vilja att samarbeta, men samtidigt är makt i form av inflytande primärt för agerande och vilja till samarbete.

Motsatsbegreppet inrikespolitik är inte verksamt i materialet. Avsaknaden innebär dock inte lika mycket som avsaknaden av det maskulina innebär för förståelsen av föreställningen om kvinnlighet. Detta då utrikespolitiken är en förlängning av inrikespolitiken. Men vidare krävs här att säkerhetspolitik behandlas.

Sveriges säkerhetspolitiska linje ligger fast. Hot mot freden och vår säkerhet avvärjs bäst i gemenskap och samverkan med andra länder. Sverige är inte med i någon militär allians. Det går inte att se militära konflikter i vårt närområde som skulle påverka endast ett land. Sverige kommer inte att förhålla sig passivt om en katastrof eller angrepp skulle drabba ett annat EU-medlemsland eller nordiskt land. Vi förväntar oss att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige drabbas. Vårt land ska därför kunna ge och ta emot stöd såväl civilt som militärt.⁶¹

Diskursen om säkerhetspolitik är motsägelsefull då den i grunden är maskulin men också innehåller feminina element. Föreställningen om kvinnlighet ses som en faktor som bidrar till säkerhet och avvärjande av konflikter. Det finns även en tydlig vilja att assistera andra stater utan att stå med i en militär allians. Idén om en gemenskap, vilken är central för det feministiska perspektivet, är tydlig i citatet. Att se på en given situation utifrån ett genusperspektiv är även tydligt. Man menar att man genom att lyfta kvinnors deltagande på det internationella planet kan skapa ett säkrare klimat internationellt.

En bredare syn på säkerhet medför att klyftor mellan fattiga och rika måste betraktas som en orsak till spänningar och konflikter. Att motverka fattigdom och ojämlikhet är också en säkerhetspolitisk uppgift. Biståndet och utvecklingssamarbetet är viktiga delar i det konfliktförebyggande arbetet.⁶²

61 Wallström, Regeringens deklaration, 2015, s. 2.

62 Wallström, Regeringens deklaration, 2015, s. 4.

I tanken om säkerhet finns alltså flera aspekter från den feministiska IR-teorin. ”Under 2015 ska Sverige bidra till att fördjupa analysen av klimatförändringarnas effekter på fred och säkerhet.”⁶³ Även undvikande av konflikter ses ur ett socioekonomiskt perspektiv, samt miljö- och rättviseperspektiv. Att man applicerar en annan syn än den feministiska är även detta i enlighet med teorin, då en analys med flera dimensioner bör och måste användas för att kunna förstå omvärlden.

3.4 Analys av sekundära diskurser

Jämställdhetsdiskursen berör kampen för att kvinnor ska åtnjuta samma villkor som män. Motsatsen ojämställdhet är liksom jämställdhet uppenbart närvarande för skapandet av diskursen.

Vi befinner oss i en brytningstid där kvinnors ekonomiska och politiska inflytande stärks och där det finns en växande konsensus i det internationella samfundet för jämställdhet.⁶⁴

Vad som först blir tydligt är att jämställdhet är något det existerar konsensus kring. Detta är alltså ett av de gemensamma målen man vill uppnå genom samarbete med andra stater. Men inbäddat i citatet finns även ett förtydligande av att det är på senare tid som tankar kring jämställdhet växt fram. Detta innebär att kvinnan tidigare har varit underställd mannen. Det finns stater som motsätter sig jämställdhet som idé, men man menar att ett flertal välmenande stater arbetar för jämställdhet.

Now it is time to accelerate our efforts. Sustainable development, peace and security can never be achieved if half the population is excluded.⁶⁵

Förståelsen av att kvinnan har en underordnad position blir tydlig när man talar om hur hela den kvinnliga befolkningen är utestängd från att delta i flera fält som berör IR. Jämlikhetsdiskursen fungerar som ett medel för att förstå kvinnans underordnade

⁶³ Wallström, Regeringens deklaration, 2015, s. 4.

⁶⁴ Regnér, Ministrar vi tar strid i Eu för kvinnors rättigheter, 2015.

⁶⁵ Wallström, Utrikesministerns tal vid FN-evenemang om kvinnors deltagande, 2015.

ställning gentemot mannen. Man talar både om jämställdhet som ett mål i sig, samt som ett medel för att uppnå andra mål. Att man ser sig själv som förespråkare för jämlikhet betyder att diskursen även resulterar i att man rättfärdigar sig själv. Vad som här görs är att man grundar sin politik på en tanke om jämställdhet. Detta sammanfaller med idén om en feministisk utrikespolitik.

Våldsdiskursen berör såväl våld mot kvinnor som våld i en bredare mening, i form av konflikter där våld brukas mellan aktörerna. Även hot om våld tas upp i diskursen. Vidare är även motsatsen fred, som innebär avsaknad av våld, ytterst närvarande och nödvändig för att skapa en förståelse av begreppet.

I EU:s närhet växer fundamentalistiska våldsgrupper fram, som vill frånta kvinnor möjligheten att delta i det politiska livet, uppnå ekonomisk egenmakt och ha tillgång till hälsovård.⁶⁶

Begreppet våld berör främst det våld som drabbar kvinnor. Våldet används där som ett verktyg för att förhindra kvinnor att delta i olika situationer. I den specifika kontexten problematiseras främst fundamentalistiska våldsgrupper utanför EU. Det faller dock utanför EU. Vad diskursen här ger är en bild av det inomeuropeiska som mer rättvist och mindre farligt och hotfullt jämfört med det utomeuropeiska. Genom att vara medlem i EU skapas ett vi och dom.

Biståndet och utvecklingssamarbetet är viktiga delar i det konfliktförebyggande arbetet. Vi ska fortsätta att bekämpa den internationella terrorismen genom att söka verkningsfulla gemensamma verktyg – utan att göra avkall på de grundläggande demokratiska och rättsstatliga värden som vi ska försvara.⁶⁷

I citatet ovan exemplifieras förekomsten av tal om möjligheter att förhindra konflikter i diskursen om våld. Man pekar på samarbete med och assistans till andra nationer som grundläggande, för att kunna förhindra att olika situationer mynnar ut i konflikt och våld. Man talar också om att det finns våldsbejakande grupper, olika terrororganisationer, vilka aktivt ska motarbetas från Sveriges sida. Detta ska göras i samråd med andra stater. Kampen mot terrorism måste också föras i enlighet med

66 Regnér, *Ministrar vi tar strid i Eu för kvinnors rättigheter*, 2015.

67 Wallström, *Regeringens deklaration*, 2015, s. 2.

demokratiska och rättsstatliga värden. Detta utesluter dock inte att den egna staten brukar våld.

Medverkan i att förebygga och lösa konflikter, och i att bygga fred efter konflikt, fokus 2016: Verka för kvinnors deltagande som aktörer i fredsprocesser och fredsfrämjande insatser.⁶⁸

Diskursen hanterar även vikten av att efter en avslutad konflikt skapa förhållanden där fred kan utvecklas inom ett stabilt samhällsklimat.

Vad som även tas upp ovan är deltagandediskursen som berör kvinnors delaktighet i det offentliga rummet och inom IR i denna kontext. Diskursen berör viljan att få in fler kvinnor i beslutsprocesser och göra dem delaktiga i till exempel fredsprocesser och vid beslut i konflikter. Deltagandets motsatsbegrepp, uteslutande genom diskriminering, är även närvarande i materialet. Detta har dock hanterats under diskursen jämställdhet.

Utrikesförvaltningen ska också verka för att multilaterala aktörer och internationella institutioner bedriver en aktiv organisations- och personalpolitik som skapar icke-diskriminerande organisationsstrukturer och främjar jämställdhet, inklusive fler kvinnor i ledande positioner.⁶⁹

Diskursen hanterar viljan att få fler kvinnor i arbete inom IR. Detta med syfte att skapa en genusbaserad jämställdhet. Utifrån detta ser det snarare ut som man vill uppnå jämställdhet än inkorporera ett feministiskt perspektiv. Man tar även aktivt avstånd från organisationer som inte gör detta och kallar dem diskriminerande.

Kvinnors delaktighet i beslutsfattande ska stärkas såväl i länder med fred som i länder i konflikt eller där återuppbyggnadsarbete pågår. På så vis stärks också hållbarheten i våra samhällen.⁷⁰

68 Damberg, Utrikesförvaltningens handlingsplan, 2015, s. 4.

69 Damberg, Utrikesförvaltningens handlingsplan, 2015, s. 19.

70 Wallström, Regeringens deklaration, 2015, s. 7.

Här blir föreställningen om skillnad mellan kvinnlighet och manlighet tydligt, då man menar att genom att involvera kvinnor stärks möjligheten att skapa en hållbar fred. Synen på kvinnan som nyckel till ett stabilt samhälle är också verksam i diskursen. Syftet med att involvera kvinnor bygger även på idén om att detta skapar ett stabilare klimat. Stabiliteten innebär i sin tur ett säkrare globalt klimat, särskilt om ett samhälle nyligen avslutat en konflikt eller om ett samhälle på väg in i en konflikt förhindras från detta.

Sverige har, tillsammans med UN Women och OECD/DAC/Gendernet, tagit fram en handlingsplan för finansiering för jämställdhet och kvinnors och flickors egenmakt inom ramen för utvecklingsfinansieringsagendan (2015).⁷¹

Egenmakt handlar om involvering och deltagande i ett större samhälles kontext. Att kunna ha makt över sina egna val är grundläggande för att på ett rättvist sätt kunna vara delaktig i beslut. Även här framgår ett samarbete med andra aktörer för att kunna uppnå målen för kvinnans ställning.

3.5 Feministisk IR och diskurserna

I detta avsnitt kommer diskurserna tydligare struktureras efter kriterierna från det teoretiska perspektivet.

Vilka diskurser som finns närvarande i texten och vad dessa innehåller har etablerats i analysen. Men vad innebär dessa diskurser för en feministisk utrikespolitik? Överensstämmer regeringens diskurs med teorins förståelse? Kriteriet är att en feministisk utrikespolitik ska ta hänsyn till flera aspekter och samspel angående IR, nationens intressen styrs av fler aspekter än enbart viljan att utöva sin makt:

Samarbete med andra för att uppnå gemensamma mål är nödvändigt
Egenmakt fungerar även som en giltig förståelse av makt
Politik ska styras av moral
Staten ämnar att söka gemensamma nämnare mellan aktörer för att undvika konflikt

⁷¹ Damberg, Utrikesförvaltningens handlingsplan, 2015 s, 23.

Politik är inte det enda som styr beslutsfattande.

För att ge struktur kommer diskurserna hanteras i turordning efter hur de presenterades i föregående avsnittsrubrik.

Diskursen om det kvinnliga utifrån ett feministiska IR-perspektiv förstås som att det finns en vilja att skapa en bild av och en förståelse för att genus har betydelse för IR. Detta sammanfaller med kriteriet att staten måste förstå IR utifrån flera olika perspektiv, där genusperspektivet är ett av dem. I viss mån kan detta även ses som en önskan att moral ska styra politiken. Att detta är fallet med en syn på genus betydelse innebär att förståelsen mynnar ut i eftersträvan efter normativa principer såsom jämställdhet. Men det saknas ett perspektiv på det egna aktörskapet, om detta är maskulint eller feminint. Det förutsätts att en stat som för en feministisk utrikespolitik inte är lika maskulin som andra stater. Detta är dock inte nödvändigtvis sant. Det innebär att man saknar en självkritik i materialet.

Den politiska diskursen fokuserar mycket på samarbete vilket är i enlighet med kriterierna för det feministiska IR-perspektivet. Detta gäller även viljan att lyfta fram kvinnor för att skapa säkerhet. Militära allianser är även närvarande, detta faller också under samsarbetsaspekten. Det finns en förståelse om att IR påverkas av flera faktorer så som socioekonomiska och miljöpåverkande. Det finns dock fortfarande en förståelse av utrikespolitik som ett medel för att påverka andra stater att agera i enlighet med den egna statens mål. Detta är i sig en vilja att utöva sin egen makt. Att ha möjlighet att påverka andra, även om det är i jämställdhetssyfte, är fortfarande en vilja att utöva makt. Så makt är fortfarande väldigt centralt för utrikespolitiken.

Jämställdhetsdiskursen innehåller en central punkt för den feministiska IR-teorin, nämligen idén om att moral ska styra det politiska samt att viljan till spridning av jämställdhet är ett mål i sig och inte ett mål för att utöva makt. Även om man kan se det som en vilja att påverka andra stater så är det snarare ett användande av makt än ett utövande av makt. Jämställdhetsdiskursen som den presenteras i texten är i enlighet utan motsägelse med det feministiska IR-perspektivet som presenteras.

Våldsdiskursen är sammanknuten med säkerhetsdiskursen då båda hanterar konflikter och hot om våld. Samarbete och allianser är närvarande i våldsdiskursen genom talet om konflikter. Etablering av samarbete är i enlighet med feministisk IR-teori. Detta exemplifieras genom att det samtidigt finns en vilja att samarbeta med andra nationer för att undvika konflikter. I formuleringen saknas dock

möjligheten att undvika konflikt mellan aktörer genom att medla med gemensamma värderingar och resurser. Man förlitar sig mycket på kvinnan som en revolutionerande aktör på området. Detta är i enlighet med feministisk IR, samtidigt som det inte är det. Man vill samtidigt förmedla sin egen agenda och ämnar inte medla med våldsbejakande grupper utan istället motarbeta dem aktivt då de är allt för annorlunda. Något som också spelar in är att även om deras agerande liknar staters så är de inte stater. Samtidigt finns det stater som är lika våldsbejakande och korrupta som dessa grupper som man samarbetar med. Detta visar på vikten av och fördelarna med att vara en stat. Då skyddas staten av suveränitetsprincipen och uppbyggnaden av det internationella systemet. Så viljan att samarbeta och att hitta gemensamma grunder berör enbart etablerade statliga aktörer. Det är inte förvånande men inte heller i enlighet med feministisk IR-teori, utifrån kriteriet att staten ska att söka gemensamma nämnare mellan aktörer för att undvika konflikt.

Deltagandediskursen utmärks av liknande delar som föregående diskurser. Man talar primärt om det kvinnliga deltagande för att skapa säkerhet. Det kvinnliga perspektivet fokuserar på hur kvinnligt deltagande innebär ett stabilare samhällsklimat, vilket är i enlighet med feministisk IR-teori. Även idén om egenmakt som en syn på makt blir framträdande i denna diskurs, vilket också är en del i kriterierna. Samarbete är även framträdande i denna diskurs. Så här är många av kriterierna för feministisk IR närvarande. Det finns en stor tilltro även här till det kvinnliga som bidragande till stabilitet. Kvinnligt deltagande är en målsättning i sig men fungerar även för att uppnå andra mål.

4 Sammanfattning och diskussion

Materialet som har undersökts har gjort möjligt att skapa en bild av hur den svenska diskursen kring den feministiska utrikespolitiken fungerar. Därav har materialet fungerat för att ge svar på mitt syfte. Vad som även är viktigt att poängtera när det kommer till materialet är att det är producerat i ett tidigt skede av utvecklingen av den feministiska utrikespolitiken. Vad som även ska förstås är att diskurser är tillfälliga och i en ständig förändring, vilket gör att uppsatsens resultat enbart säger något om hur diskursen tolkats av mig som författare under den givna tidsperioden.

För att återkomma till mitt syfte att undersöka hur diskursen kring den svenska feministiska utrikespolitiken ser ut, samt undersöka hur en ideal feministisk utrikespolitik skulle kunna se ut, kommer ett förtydligande av analysens resultat. Den svenska feministiska utrikespolitiska diskursen utgörs av fem diskurser (1) genusdiskursen, (2) den politiska diskursen, (3) jämställdhetsdiskursen, (4) våldsdiskursen och (5) deltagandediskursen. De två primära diskurserna är genusdiskursen och den politiska diskursen. De övriga tre är starkt sammankopplade till de två primära diskurserna och fungerar för att skapa en vidare betydelse för de två primära diskurserna.

Det som blir tydligt är att man genom materialet ser en förståelse för könsmaktsordning. Man ser vikten av att hjälpa till med att förbättra kvinnans ställning. Kvinnans betydelse för att kunna föra en feministisk utrikespolitik är närvarande i materialet. Detta är extremt viktig för möjligheten att föra en feministisk utrikespolitik. I materialet framhålls förståelsen av bland annat kontext och diskurs. Det är med god grund som den svenska utrikespolitiken kallar sig för feministisk. Den politiska diskursen innebär en kartläggning av vilka samarbeten som bör upprättas, samt hur man ska agera för att förhindra konflikter. Även här finns motsägelser när det kommer till brukandet av våld. Man försöker hålla fast vid sin feministiska utrikespolitik men använder sig fortfarande av våld i internationella relationer.

En ideal feministisk utrikespolitik har exemplifierats genom en kombination av Tickner och Sjöbergs feministiska IR-teori. Den svenska diskursen

överensstämmer med denna i flera aspekter. Diskursen innefattar idén om samarbete med andra för att uppnå gemensamma mål. Det finns även en förståelse av hur egenmakt och gruppbildning fungerar som en giltig förståelse av makt, och att politiken genom att arbeta för jämställdhet och andra moraliska ändamål styrs av moral. Områden där överensstämmelsen inte är fullständig bland andra frågan om nationens intressen styrs av fler aspekter än enbart viljan att utöva sin makt. Detta då man vill sprida en idé och att genom att föra denna politik vill utöva sin makt. Diskursen innebär heller inte fullt ut att staten ämnar att söka gemensamma nämnare mellan aktörer för att undvika konflikt. Det faller delvis på att det enbart är utvalda aktörer som man är villiga att göra detta med.

Det kriterium som inte uppfylls för att kunna bedriva en feministisk säkerhetspolitik är hänsynen till hur idén om genus påverkar beslutstagande. Hur genus påverkar beslutstagande finns inte upptaget angående den egna statens internationella agerande. Det närmaste man kommer denna förståelse är att kvinnor kan bidra till en mer hållbar fred och ett säkrare samhälle. Det finns en idé om att kvinnor påverkar, men inte nödvändigtvis genus som sådant. Man ser andra stater som maskulina och den egna staten som oberoende av genus. Tidigare har det etablerats att moral i viss mån styr politiken. Dock är det enbart politik och inga andra faktorer som styr beslutsfattandet. Detta är problematiskt då det feministiska IR perspektivet kräver att beslutsfattande sker på fler grunder än politik. Man eftersträvar att nå politiska mål och det är dessa mål som i sin tur styr beslutsfattandet.

Den svenska regeringens feministiska utrikespolitik existerar i en praktik och måste förhålla sig till flera andra faktorer än enbart viljan att applicera ett teoretiskt perspektiv. Det svenska perspektivet på feministisk IR har inte möjligheten att vara lika kompromisslöst som Tickners och Sjöbergs perspektiv. Frågan som uppstår är om den svenska feministiska utrikespolitiken fortfarande kan anses feministisk om den tvingas kompromissa. Jag anser att de uppfyller tillräckligt många krav. Det finns en vilja att skapa ett feministiskt ramverk för utrikespolitiskt agerande, och utifrån det material som undersökts är riktlinjerna tillräckliga för att skapa en feministisk utrikespolitik i praktiken. Det ska även beaktas att detta är ett nytt projekt som från regeringens sida fortfarande utvecklas. Utrikespolitiken har dessutom länge styrts av realismen som tankeskola, och att det finns rester kvar av detta är självklart.

Min studie har gett en bild av hur den svenska förståelsen av feministisk utrikespolitik skapats under sin tidiga utveckling, samt utveckla en ram för hur en

feministisk utrikespolitik skulle kunna ta sig uttryck. Den har också undersökt ett relativt nytt fenomen som förhoppningsvis kommer att undersökas ytterligare av andra. Det mitt arbete inte kunnat göra är att undersöka hur den feministiska regeringens utrikespolitik tar sig i uttryck i en praktik mellan stater. Detta är istället en möjlighet för framtida kompletterande studier och ett väldigt intressant undersökningsområde.

Vidare har de tidigare arbetena hjälpt mig att förstå hur det feministiska IR-perspektivet fungerar som riktlinje för hur regeringen har format sin egen förståelse, då de inte specifikt använt sig av Tickner och Sjöberg utan snarare tittat på forskningsfältet i sin helhet. Det som blir tydligt med detta samband är relationen mellan det akademiska och faktiska policy-processer. Det teoretiska har möjlighet att influera beslutsfattande. Det krävs en politisk vilja för att detta ska vara möjligt, samtidigt som det krävs att det ska vara politiskt möjligt. I fallet svensk feministisk utrikespolitik finns den politiska viljan och än så länge ser även möjligheten ut att finnas där.

Till sist går det att dra paralleller till Saskia Stachowitsch's undersökning "Military gender integration and foreign policy in the United States: A feminist international relations perspective". Denna berör genusediskursens påverkan på kvinnors ställning i militären. Även om likheten mellan en analys av utrikespolitik och kvinnors ställning i militären inte är uppenbar, så finns det likheter med analysen av en utrikespolitisk diskurs. Likt min undersökning fokuserar Stachowitsch på hur man kan använda feministisk IR-teori för utrikespolitik.⁷² Där undersöker även hon vikten av en genusediskurs, deltagande diskurs, förståelse för hur genus påverkar beslutsfattande och betydelsen av jämställdhet.⁷³ Även om undersökningarna använder detta för att undersöka olika fält så finns det likheter. Detta tydliggör hur min undersökning passar in i ett större sammanhang.

72 Stachowitsch, *Military gender integration*, 2012, s, 308.

73 Stachowitsch, *Military gender integration*, 2012, s, 309.

5 Referenser

- Baxter, Judith. *Positioning Gender in Discourse*. Hampshire: Palgrave MacMillan, 2003.
- Bergin, Eric. Löfven: "Tufft för Sverige i säkerhetsrådet". *Svenska Dagbladet*. 2015-09-30. <http://www.svd.se/lofven-sverige-kan-losa-syrien-och-andra-kriser> (hämtad: 2015-11-26)
- Damberg, Mikael & Lövin, Isabella & Wallström, Margot. Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2015-2018 med fokusområden för år 2016. 2015.
<http://www.regeringen.se/contentassets/a50b41904e1b44af927a02cea7deba8/handlingsplan-feministisk-utrikespolitik.pdf> (Hämtad 2015-11-19)
- Enloe, Cynthia H., *Bananas, beaches and bases: making feminist sense of international politics*, Pandora, London, 1989.
- Nordberg, Jenny. Who's Afraid of a Feminist Foreign Policy? *The New Yorker*. 2015-04-15. <http://www.newyorker.com/news/news-desk/swedens-feminist-foreign-minister> (Hämtad 2015-11-19).
- Patel, Khadija. Q&A: Exploring Sweden's 'feminist' foreign policy. *Al Jazeera*. 2015-06-15. <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2015/06/southafrica-au-sweden-feminism-foreign-policy-150615140028265.html> (Hämtad 2015-11-19).
- Regné, Åsa, Lövin Isabella, Lövin, Wallström, Margot. Ministrar vi tar strid i EU för kvinnors rättigheter. *Svenska dagbladet*. 2015-05-26. <http://www.svd.se/ministrar-sverige-tar-strid-i-eu-for-kvinnors-rattigheter/om/debatt> (Hämtad 2015-11-01).
- Sjoberg, Laura. Seeing sex, gender, and sexuality in international security. *International journal* vol 70 no. 3 (2015): 434–453.
- Sveriges Riksdag. Talarlista onsdagen den 11 februari 2015 Kl. 09.00 Utrikespolitisk debatt. 2015-02-11. <http://data.riksdagen.se/fil/B5EBA929-F00E-4EDC-9715-05668C443F00> (Hämtad 2015-11-16)
- Sveriges riksdag. Utrikespolitiken. 2014-10-29. <https://www.riksdagen.se/sv/Sa-funkar-riksdagen/Riksdagens-uppgifter/Utrikespolitiken/>, (Hämtad 2015-11-16).
- Stachowitsch, Sasika. Military gender integration and foreign policy in the United States: a feminist international relations perspective. *Security Dialogue*, vol. 43 no. 4 (2012): 305–321.

Taylor, Adam. Sweden's subtly radical "feminist" foreign policy is causing a stir, *The Washington Post*. 2015-10-07.

<https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2015/10/07/swedens-subtly-radical-feminist-foreign-policy-is-causing-a-stir/> (Hämtad 2015-11-18).

Tickner, J. Ann. Hans Morgenthau's Principles of Political Realism A Feminist Reformulation 1988. I *A feminist voyage through international relations*, Jamie Peck and Henry Tickner J. Ann (red.), kap 1. New York: Oxford university press, 2014.

Wallström, Margot. Regeringens deklaration vid 2015 års utrikespolitiska debatt i riksdagen onsdagen den 11 februari 2015. 2015.

<http://www.regeringen.se/contentassets/87d0416f08e24cd3bb91a631a8461c08/utrikesdeklarationen-2015> (Hämtad 2015-11-16)

Wallström, Margot. Utrikesminister Margot Wallströms planerade tal vid Arabförbundets utrikesministermöte. 2015.

<http://www.regeringen.se/tal/2015/03/utrikesminister-margot-wallstroms-planerade-tal-vid-arabforbundets-utrikesministermote/> (Hämtad 2015-11-16)

Wallström, Margot. Utrikesministerns tal vid FN-evenemang om kvinnors deltagande i fredsprocessen i Mali: "Supporting women's role in the implementation of the malian peace accords". 2015. <http://www.regeringen.se/tal/2015/10/utrikesministerns-tal-vid-fn-evenemang-om-kvinnors-deltagande-i-fredsprocessen-i-mali/> (Hämtad 2015-11-16)

Weber, Christina D. "Review of Gendering global conflict: Toward a feminist theory of war." *Gender & Society* 29, no. 3 (June 2015): 448-450.

Winiarski, Michael, Eriksson, Karin. Tonen är väldigt hård och oförsonlig? *DN*. 2015-01-16. <http://www.dn.se/nyheter/sverige/tonen-ar-valdigt-hard-och-oforsonlig/> (Hämtad 2015-11-19).